

Filozofia Kanta i jej recepcja

NR 2909

Filozofia Kanta i jej recepcja

Redakcja

Dariusz Bęben i Andrzej J. Noras

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2011

Redaktor serii: Filozofia
Andrzej Kiepas

Recenzent
Kazimierz Wolsza

Publikacja będzie dostępna – po wyczerpaniu nakładu – w wersji internetowej:

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Redaktorzy Małgorzata Pogłódek, Lucyna Sperka
Projektant okładki Paulina Dubiel
Redaktor techniczny Barbara Arenhövel
Korektor Magdalena Białek
Skład i łamanie Edward Wilk

Copyright © 2011 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2030-4

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 17,0. Ark. wyd. 20,0.
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 24 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Przedmowa (<i>Dariusz Bęben, Andrzej J. Noras</i>)	7
--	---

Filozofia Kanta

Recepcja filozofii Kanta	11
<i>Andrzej J. Noras</i>	

Badania, recepcje i pierwsze recenzje związane z powstawaniem Kantowskiej <i>Krytyki czystego rozumu</i>	27
<i>Radosław Kuliniak</i>	

Interpretacje analityczności i definiowalności w filozofii Kanta	39
<i>Witold Marzęda</i>	

Kant a fenomenologia

Fenomenologia transcendentalsa Husserla a problem realności	53
<i>Dariusz Bęben</i>	

<i>Lebenswelt</i> jako uświadomienie empiryzmu	65
<i>Marcin Furman</i>	

Descartes, Kant a Husserl a problem transcendentalsa filozofie	77
<i>Milovan Ješič</i>	

Problem relatywizmu gatunkowego w <i>Badaniach logicznych</i> Husserla i <i>Farewell to Reason</i> Feyerabenda	89
<i>Krzysztof J. Kilian</i>	

Obecność Kanta w filozofii XX wieku

Metoda transcendentálna w ujęciu Josepha Maréchala	111
<i>Aleksander R. Bańka</i>	
Kategoria Ogarniającego w myśli Karla Jaspersa	135
<i>Dorota Barcik</i>	
Kantow koncept filozofie dejín a transcendentalizmus	143
<i>Lubomír Belás</i>	
Wittgenstein – Kant. Dwa transcendentalizmy	159
<i>Włodzimierz Heflik</i>	
Ultratranscendentalizm Jacques’a Derridy jako poszukiwanie warunków niemożliwości	173
<i>Piotr Łaciak</i>	
Transcendentalizm <i>à rebours</i> w <i>Fenomenologii percepcji</i> Maurice Merleau-Ponty’ego	187
<i>Marek Maciejczak</i>	
Ernst Cassirer neokantystą? Między <i>formą symboliczną</i> jako istotą kultury a filozofią Immanuela Kanta	199
<i>Anna Musioł</i>	
Recepcja myśli Kanta w filozofii Hartmanna i Heideggera. Problem relacji między filozofią a naukami szczegółowymi	217
<i>Alicja Pietras</i>	
Problem transcendencji i integracji osoby w Karola Wojtyły/Jana Pawła II antropologii adekwatnej	229
<i>Elżbieta Struzik</i>	
Kantowska filozofia religii i jej współczesna recepcja	247
<i>Mariusz Wojewoda</i>	
Kantowskie inspiracje filozofii sztuki Stanisława Ignacego Witkiewicza	263
<i>Magdalena Wołek</i>	
Zusammenfassung	271
Summary	272

Przedmowa

Znakomity argentyński pisarz Jorge Luis Borges wspomniał w jednej ze swych książek, że próbował przeczytać *Krytykę czystego rozumu*, ale musiał się poddać, podobnie zresztą jak większość ludzi. A nawet większość Niemców. Reminiscencja to zapewne prawdziwa, co nie zmienia faktu, że Immanuel Kant jest prawdopodobnie najbardziej wpływowym filozofem współczesnym, a jego twórczość wciąż pozostaje jednym z najbardziej zdumiewających zjawisk w historii filozofii. O wielkości jego filozofii świadczy to, że tkwi w niej siła pozwalająca oprzeć się biegowi czasu, a jej niepowtarzalność przejawia się w licznych interpretacjach dokonywanych nieustannie od czasu wydania *Krytyki czystego rozumu*.

Przedstawione tu teksty stanowią próbę spojrzenia na rozmaite wpływy myśli filozoficznej Kanta przede wszystkim z punktu widzenia filozofii współczesnej. Nie chodzi wyłącznie o samą „wpływołość”, ale o ukazanie głębszych przemian w filozofii, których początki znajdujemy w koncepcji Kanta.

Oddziaływanie Kanta wciąż nie jest dostatecznie poznane. W pierwszej części książki zebraliśmy artykuły, które podejmują namysł nad ogólną recepcją myśli Kanta zarówno w odniesieniu do okresu bezpośrednio po wydaniu *Krytyk*, jak i pierwszej połowy XIX wieku, gdy filozofię Kanta interpretowano w duchu idealizmu. Część druga poświęcona jest relacji fenomenologii do filozofii Kanta. Jak wiadomo, w swej początkowej fazie fenomenologia występowała co prawda zdecydowanie przeciw transcendentalizmowi Kanta – co wiązało się z przejętym przez nią dziedzictwem poglądów Franza Brentana – niemniej jednak po opublikowaniu *Badań logicznych* Edmunda Husserla sytuacja uległa zmianie. Fenomenologia transcendentalsa rozwijała się w perspektywie filozofii Kantowskiej, ale także neokantyzmu, co niestety bardzo często bywa pomijane. Część trze-

8 | cia dotyczy recepcji filozofii Kanta i uwzględnia – z nielicznymi wyjątkami – pierwszą połowę XX wieku. Widoczne są dwa motywy, stanowiące podstawę recepcji filozofii Kanta. Pierwszy z nich to *metoda transcendentna*, która znajduje swe kontynuacje nie tylko w neokantyzmie i fenomenologii, ale także w filozofii analitycznej, neotomizmie czy w dekonstrukcjonizmie. Drugi element, nieco bardziej złożony, dotyczy szerszej perspektywy teoretycznej, którą można nazwać *postneokantyzmem*. Chodzi o dotarcie do tych aspektów filozofii Kanta, które pozwalają na lepsze zrozumienie rozwoju problemów filozoficznych. Aspekt ten – nie zawsze wprost ujawniany – znajduje wyraz w twórczości takich filozofów, jak N. Hartmann, Jaspers oraz wczesny Heidegger.

Prezentowana praca stanowi efekt współpracy ośrodków (przede wszystkim Uniwersytetów w Katowicach, w Koszycach, w Preszowie i we Wrocławiu), w których już od wielu lat prowadzone są badania nad myślą Kanta i szeroko rozumianą filozofią pokantowską.

Dariusz Bęben
Andrzej J. Noras

Kantische Philosophie und deren Rezeption

Zusammenfassung

Das unter der Redaktion von Andrzej Noras und Dariusz Bęben erscheinende Buch *Die kantische Philosophie und deren Rezeption* betrifft das geschichtsphilosophisch gesehen wichtige Problem der Rezeption von der transzendentalen Philosophie Immanuel Kants.

Der Band besteht aus drei Teilen, was die Vielseitigkeit des kantischen Kritizismus erscheinen ließ. Es muss hier betont werden, dass die Einwirkung der kantischen Philosophie noch nicht genug erkannt wurde.

Die Verfasser der im ersten Teil des Buches gesammelten Artikel befassen sich mit der allgemeinen Rezeption Kants Philosophie und deren frühen Aufnahme. Andrzej Noras schildert die Haupttrends in der Reaktion auf kantische Philosophie im 19.Jh. Der Kantische Transzendentalismus ist zwar der Hauptbezugspunkt für die ganze modernste Philosophie (Neukantianismus, deutscher Idealismus). An frühe Rezeptionsarten knüpft der Artikel von Radosław Kuliniak an, der erste Rezensionen des Werkes *Kritik der reinen Vernunft* bespricht. Witold Marzęda beschäftigt sich mit dem Problem der Urteils- u. Definierungskraft in Kants Philosophie.

Die im zweiten Teil enthaltenen Texte konzentrieren sich auf die Relation zwischen der kantischen Philosophie und der Phänomenologie. Die sich hier befindenden Analysen sind ein Beweis dafür, dass diese wichtige gegenwärtige philosophische Strömung von Kant beeinflusst wird. Die Idee des Transzendentalismus (Milovan Ješič), die Lebenswelt (Marcin Furman), der Gattungsrelativismus (Krzysztof J. Kilian) und die mit der Realität und dem Phänomen verbundenen Fragen (Dariusz Bęben) – sind die wichtigsten phänomenologischen Probleme, welche im vorliegenden Buch dargestellt werden.

Der dritte Teil des Buches umfasst die meisten Themen. Die sich hier befindenden Texte betreffen verschiedene Aspekte des Vorhandenseins von Kants Ansichten in der Philosophie des 20.Jhs. Betont werden dabei zwei Motive, die zur Grundlage der im 20.Jh. geltenden Rezeption von der kantischen Philosophie wurden. Das erste von ihnen ist die transzendente Methode, die sowohl im Neukantianismus und Phänomenologie, wie auch in der analytischen Philosophie, Neuhomismus oder Dekonstruktivismus fortgesetzt werden. Das andere Element betrifft dagegen einen weitreichenden theoretischen Blick und kann als Postneukantianismus bezeichnet werden. Seine Aufgabe ist, auf solche Aspekte der kantischen Philosophie zurückzugreifen, welche die Entwicklung von philosophischen Problemen besser verstehen lassen. Der, nicht immer ans Tageslicht kommende Aspekt erscheint bei Nicolai Hartmann, Karl Jaspers und in der frühen Philosophie Martin Heideggers. Die den dritten Teil des Buches bildenden Texte heben die zwei Aspekte der im 20.Jh. beobachteten Rezeption von den Gedanken des Philosophen aus Königsberg hervor, indem sie die ganze Komplexität und Vielseitigkeit der Rezeption zeigen.

Schlüsselwörter: Kant, Transzendentalismus, Rezeption, gegenwärtige Philosophie, Phänomenologie

Kant's philosophy and its reception

S u m m a r y

The book *Kant's philosophy and its reception*, edited by Andrzej Noras and Dariusz Bęben, raises an important issue in a historio-philosophical perspective of the reaction to the transcendental philosophy by Immanuel Kant. The volume consists of three parts, thanks to which it is possible to show a multidimensional nature of the problem of reception of Kant's criticism. It needs to be indicated that the phenomenon of the influence of Kant's philosophy has not been sufficiently investigated so far.

The authors of the articles gathered in the first part reflect on a general reception of Kant's philosophy and its earlier reaction. The article by Andrzej J. Noras outlines the main directions in a reaction to Kant's philosophy in the 19th-century thought. Kant's transcendentalism is the main reference point for modern philosophy (neo-Kantianism, German idealism). The article by Radosław Kuliniak, presenting the analysis of the first reviews of *Critique of Pure Reason*, refers to early receptions. Witold Marzęda, on the other hand, introduces the problem of analytic and defining natures in Kant's philosophy.

The texts constituting the second part of the volume concentrate on the relation between Kant's philosophy and phenomenology. The analyses made here prove Kant's presence in this important contemporary philosophical movement. The idea of transcendentalism (Milovan Ješić), the world of life (Marcin Furman), the problem of a genre relativism (Krzysztof J. Kilian), the issue of reality and phenomenon (Dariusz Bęben) are the main phenomenological aspects inspired by Kant's thought.

The third part of the book covers a broader scope of interests. The articles in question concern various aspects of the presence of Kant's thought in philosophy of the 20th-century. Two motifs visible here constitute the basis of the 20th-century reception of Kant's philosophy. The first of them is a transcendental method which finds its continuation in both neo-Kantianism and phenomenology and analytical philosophy, neo-Thomism or deconstructionism. The second element concerns a broader theoretical perspective, and can be determined as post-neo-Kantianism. Its main aim is to reach those aspects of Kant's philosophy that allow for a better understanding of the development of philosophical problems. The very aspect, not always revealed, appears in Nicolai Hartmann, Karl Jaspers and early philosophy of Martin Heidegger. The articles constituting the third part of the book highlight the very two aspects of the 20th-century reaction to Kant's thought, showing the complexity and multidimensionality of the contemporary reception of the conception by the philosopher from Królewiec.

Key words: Kant, transcendentalism, reception, contemporary philosophy, phenomenology